

Umsögn Landssamtakanna Þroskahjálpar um frumvarp til laga um réttindi sjúklinga nr. 74/1997

3. maí 2023

Landssamtökin Þroskahjálpar vinna að réttinda- og hagsmunamálum fatlaðs fólks, með sérstaka áherslu á fólk með þroskahömlun og/eða skyldar fatlanir og einhverft fólk og fötluð börn. Samtökin byggja stefnu sína á samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, barnasáttmála SP og öðrum fjölþjóðlegum mannréttindasamningum sem íslenska ríkið hefur undirgengist, sem og á heimsmarkmiðum SP.

Íslenska ríkið fullgilti samning SP um réttindi fatlaðs fólks árið 2016 og skuldbatt sig þar með til að framfylgja öllum ákvæðum hans. Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar segir að samningurinn verði lögfestur og þá er í gangi af hálfu ríkisins framkvæmd sérstakrar landsáætlunar um innleiðingu hans.

Meginmarkmið samningsins er að tryggja fötluðu fólki raunhæf tækifæri til virkrar þátttöku á öllum sviðum samfélagsins til jafns við aðra og án aðgreiningar.

4. gr. samnings SP um réttindi fatlaðs fólks hefur yfirskriftina **Almennar skuldbindingar**. Þar segir m.a.:

1. *Aðildarríkin skuldbinda sig til þess að efla og tryggja að fullu öll mannréttindi og grundvallarfrelsi fyrir allt fatlað fólk án mismununar af nokkru tagi á grundvelli fötlunar.*

Aðildarríkin skuldbinda sig í þessu skyni til:

- a) að samþykkja alla viðeigandi löggjöf og ráðstafanir á sviði stjórnýslu og aðrar ráðstafanir til að tryggja þau réttindi sem viðurkennd eru með samningi þessum,*
- b) að gera allar viðeigandi ráðstafanir, þar á meðal með lagasetningu, til þess að gildandi lögum, reglum, venjum og starfsháttum, sem fela í sér mismunun gagnvart fötluðu fólki, verði breytt eða þau afnumin, ... (Feitletr. Þroskahj.).*

Í samningnum eru ýmis ákvæði sem augljóslega þarf að taka mikið tillit til við þá lagsetningu sem hér er til umfjöllunar, s.s. í 12. gr. samningsins sem hefur yfirskriftina **Jöfn viðurkenning fyrir lögum**, í 14. gr. sem hefur yfirskriftina **Frelsi og öryggi einstaklingsins**, í 15. gr. sem hefur yfirskriftina **Frelsi frá pyndingum eða grimmilegri, ómannlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu**, í 16. gr. sem hefur yfirskriftina **Frelsi frá misnotkun í gróðaskyni, ofbeldi og misþyrmingum**, í 17. gr. sem hefur yfirskriftina **Verndun friðhelgi einstaklingsins** og í 25. gr. sem hefur yfirskriftina **Heilbrigði**.

Í 25 gr. segir:

Aðildarríkin viðurkenna að fatlað fólk hafi rétt til þess að njóta besta mögulega heilbrigðis án mismununar á grundvelli fötlunar. Aðildarríkin skulu gera allar viðeigandi ráðstafanir til þess að tryggja fötluðu fólki aðgang að heilbrigðisþjónustu, sem tekur mið af kyni, þar á meðal heilsutengdri endurhæfingu. Aðildarríkin skulu sérstaklega:

- a) sjá fötluðu fólki fyrir heilbrigðisþjónustu og heilbrigðisáætlunum sem eru ókeypis eða á viðráðanlegu verði og eins að umfangi, gæðum og á sama stigi og gildir fyrir aðra, meðal annars á sviði kyn- og frjósemisheilbrigðis og að því er varðar samfélagsáætlanir á sviði lýðheilsu,
- b) sjá fötluðu fólki fyrir þeirri heilbrigðisþjónustu sem það þarfnast sérstaklega vegna fötlunar sinnar, þar á meðal að bera kennsl á og grípa til aðgerða eins fljótt og auðið er eftir því sem við á og veita þjónustu sem miðar að því að draga úr fötlun eins og frekast er unnt og koma í veg fyrir frekari fötlun, þ.m.t. meðal barna og eldra fólks,
- c) bjóða fram fyrirnefnda heilbrigðisþjónustu eins nálægt heimabyggð fólks og frekast er unnt, þar á meðal í dreifbýli,
- d) **gera þá kröfu til fagfólks í heilbrigðisþjónustu að það annist fatlað fólk eins vel og aðra, þar á meðal á grundvelli frjáls og upplýsts samþykkis, meðal annars með vitundarvakningu um mannréttindi, mannlega reisn, sjálfræði og þarfir fatlaðs fólks með þjálfun og útbreiðslu siðferðilegra viðmiða fyrir starfsfólk, bæði innan einkarekinnar og opinberrar heilbrigðisþjónustu, ...** (Feitletr og undirstr. Þroskahj.)

Landssamtökin Þroskahjálpar leggja mikla áherslu á skýrar og skilyrðislausar skyldur íslenskra stjórnvalda til að tryggja að sú lagasetning sem hér er til umsagnar og framkvæmd laganna verði í fullu samræmi við ákvæði samnings SP um réttindi fatlaðs fólks og þau réttindi, skilyrði, kröfur og skyldur sem af þeim leiða. Í því samhengi áréttast samtökin mikilvægi þess að stjórnvöld taki fullt tillit til almennra athugasemda (e. General Comments) sem nefnd samkvæmt samningnum hefur sent frá sér þar sem greinar og ákvæði samningsins eru skýrðar og túlkaðar, sem og álita og skýrslna nefndarinnar.

Þá hvetja samtökin stjórnvöld til að taka tillit til ábendinga og athugasemda sem fram koma umsögn Geðhjálpur um frumvarpið.

Virðingarfyllt,

Unnur Helga Óttarsdóttir, formaður Þroskahjálpur

Árni Múli Jónasson, framkvæmdastjóri Þroskahjálpur